

РУБАН ВІКТОРІЯ ОЛЕГІВНА

студентка кафедри міжнародної економіки

НТУУ «Київський політехнічний інститут»

м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Європейська інтеграція на сьогоднішній день визначається як один з головних пріоритетів проведення зовнішньої політики України. Вона передбачає структурні зміни та проведення фундаментальних реформ в багатьох сферах економіки та суспільного життя.

Процес реформування електроенергетики в Україні проходив поетапно. Як вважають дослідники, початок реформи припадає на 1994 рік, коли було підписано Указ президента України «Про заходи щодо ринкових перетворень у галузі електроенергетики України». В тому ж році 14 червня було заключено Угоду про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, яка передбачає міжнародне зобов'язання адаптувати і наблизити законодавство до стандартів та норм Євросоюзу у пріоритетних сферах [1].

Основними завданнями європейської інтеграції української електроенергетичного ринку є забезпечення поступового, економічно обґрунтованого та ефективного розвитку з урахуванням норм, правил, положень директив та регламентів європейського законодавства з метою створення передумов для початку паралельної роботи об'єднаної енергосистеми України з європейською ENTSO-E. Гармонізація роботи європейської та вітчизняної енергосистем дозволить створити умови для недискримінаційного доступу споживачів на енергетичні ринки, які будуть функціонувати на умовах конкурентного середовища за принципами ринкового ціноутворення та надання вільного права вибору постачальника всім

споживачам електроенергії. Окрім того, ринок електричної енергії Євросоюзу є максимально відкритим щодо надання інформації по рівням тарифів та вартості послуг як в частині величини, так і в питаннях структури формування цін, що дозволяє обирати постачальників, які пропонують найнижчі ціни та найякісніші послуги. Окрему увагу варто приділити високому рівню науково-технічного, економічного та інвестиційного потенціалу енергетичного ринку країн ЄС, доступ до якого буде можливим в разі об'єднання енергосистем України та Європейського Союзу.

Важливою подією останніх років в енергетичній сфері можна вважати приєднання України 15 грудня 2010 року до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства. Цей крок підтвердив попередні домовленості України з ЄС стосовно співробітництва в енергетичній сфері, а також має стати поштовхом активізації виконання стратегій та планів розвитку, виокремлених у національному законодавстві, оскільки зобов'язання перед ЄС та внутрішні цілі уряду в сфері енергетики збігаються [2].

З метою приведення законодавства України до вимог Третього пакету енергетичного законодавства ЄС у 2015 році розпочалась робота з підготовки проекту Закону України «Про ринок електричної енергії України» [3], прийняття якого, як очікується, посилить конкурентні засади функціонування електроенергетичного ринку в країні.

Серед переваг законопроекту, який розроблено Міненерговугілля за участі Європейського Енергетичного Співтовариства, варто виділити такі принципові засади перетворення ринку електроенергії:

- Відповідає європейським нормам (Третьому енергетичному пакету);
- Споживачі здатні прогнозувати витрати через можливість укладати довгострокові контракти та обирати найбільш привабливі тарифи і постачальника;

- Субсидування теплових централей та відновлювальних джерел енергії розподіляється між усіма споживачами однаково за рахунок тарифу оператора системи передачі;
- НКРЕКП не встановлює тарифи для виробників електроенергії, ціни формуються безпосередньо на конкурентному ринку, що є мотивацією для зниження ціни та покращення якості послуг;
- Продаж та постачання електроенергії за ринковими цінами дозволяє виробникам отримати кошти на модернізацію виробничих потужностей, а також залучати прямі іноземні або вітчизняні інвестиції;
- Виробник, посередник та транспортувальник енергії не можуть належати одному власнику, що в свою чергу також покращить умови конкурентної боротьби на ринку.

Відповідно до сучасного стану трансформації ринку електроенергії України можна зробити висновок, що попереду ще багато зобов'язань, які необхідно виконати за домовленостями з Європейським Союзом. В результаті ігнорування реалізації європейських зобов'язань Україна може заробити для себе санкції з боку ЄС і значно відсунути перспективу подальшої інтеграції. Однак на першому місці необхідно розглядати не зовнішні стимули, а, безперечно, завдання із забезпечення енергетичної безпеки України. Стратегічний курс щодо вступу до ЄС неможливо реалізувати як без активізації розвитку альтернативної енергетики і головне – без ефективної державної політики, що підвищить привабливість інвестування у дану галузь, так і без усебічної інтеграційної взаємодії країн.

В ході аналізу трансформації та функціонування електроенергетичного ринку України можна виділити наступні існуючі проблеми [4]:

- Діяльність обленерго як монополістів у сфері постачання, які не мають реальних стимулів для покращення якості обслуговування та ефективності надання послуг;
- Відсутність проявів конкуренції серед виробників електричної енергії не стимулює до зменшення витрат, а тому немає потреби знижувати ціну;

- Наявність своєрідного «замкненого кола»: неплатежі за електроенергію призводять до зупинки інвестицій в модернізацію та реконструкцію як станцій так і мереж;
- Субсидування домогосподарств за рахунок промислових підприємств, що уповільнює зростання економіки та пригнічує стимули для подальшого розвитку;
- Тарифи для промислових споживачів є занадто завищеними, тобто ціна за електроенергію перевищує навіть європейські показники;
- «Ручний режим» визначення ціни на електроенергію призводить до формування значного поля для корупції в галузі;
- Застарілість та зношеність матеріально-технічного та інфраструктурного забезпечення функціонування електроенергетичного ринку;
- Загальний дефіцит інвестиційних коштів для розвитку як галузі, так і ринку в цілому на фоні неефективного регулювання та відсутності конкурентних засад в електроенергетиці України.

Отже, трансформування ринку електричної енергії України у вигляді запровадження нової моделі його функціонування має на меті не лише стимулювання інвестиційної діяльності та залучення додаткових грошових коштів у розвиток й модернізацію електроенергетичних потужностей та інфраструктури, а в той же час ставить ціль досягнути обмеження зростання показників економічного навантаження на кінцевих споживачів електроенергії, чого вдасться добитися завдяки підвищенню енергоефективності у виробництві та споживанні. Уряд України має контролювати відповідність вітчизняного законодавства до вимог ЄС та відображати різноманітні аспекти енергетичної політики країни в загальнодержавних стратегічних документах, тим самим підтримуючи встановлені цілі реформування електроенергетичного ринку. Саме через це Енергетична стратегія України повинна виступати базовим цільовим документом, в якому сформовані та чітко визначені цілі й завдання розвитку енергетичного ринку в довгостроковій перспективі, а також механізмами їх реалізації.

Література:

1. Офіційний сайт ДП «НАЕК «Енергоатом» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://energoatom.kiev.ua/>.
2. Державне підприємство «Національна енергетична компанія «Укренерго» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrenergo.energy.gov.ua/>.
3. Проект Закону України «Про ринок електричної енергії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH38K00A.html/.
4. Бараннік В. О. "Стан та проблеми запровадження нової моделі функціонування електроенергетичного ринку України". Аналітична записка [Електронний ресурс] / В. О. Бараннік // Національний інститут стратегічних досліджень – Режим доступу до ресурсу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1866/>.